

Edita Žugelj
Bibaleze.si, 17.06.2009, 13:52

Zakaj mati zapusti svoje otroke?

Nedavni primer britanske matere samohranilke, ki je zapustila svojih šest otrok in odšla z 18-letnim ljubimcem, v javnosti sproža številna vprašanja. Da oče zapusti družino, je bolj ali manj običajno, če to stori mati, jo vsi obsojajo ...

Razlogov, zakaj mati zapusti svoje otroke, je veliko. (Foto: iStockphoto)

Kaj se je moralo pravzaprav zgoditi, da je **Debbie Mallinson** zapustila svoje otroke, za katere je bolj ali manj sama skrbela 15 let? Je pri tem res mislila samo nase ali enostavno ni več zmogla?

Za mnenje o razlogih, ki lahko vplivajo na to, da mati zapusti svoje otroke, smo povprašali psihologinjo **Andrejo Pšeničny**.

Zgodovina zapuščanja otrok

Razlogov, zakaj starši zapustijo svoje otroke, je lahko veliko. Delimo jih v tri skupine, socialne, kulturološke in psihološke. Zgodovina človeštva je tudi zgodovina zapuščanja otrok. Mnoge kulture so poznale tudi tako imenovano izpostavljanje (nezaželenih) otrok, kar je pomenilo zanesljivo otrokovo smrt, če ni nekdo drug poskrbel zanj. O tem govorita na primer zgodba o Mojzesu in pravljica o Janku in Metki. Otroci so bili "lastnina staršev" in tako so starši tudi ravnali z njimi. Šele v novejši zgodovini se je odnos do otrok spremenil tako, da je odgovornost staršev poudarjena do te mere, da je zapuščanje otroka lahko tudi kaznivo dejanje.

Čeprav gre v vseh primerih za enako dejanje – eden ali oba roditelja zapustita otroka, se zdi, da so nekatera bolj, druga pa manj socialno sprejemljiva. Zapuščanje z oddajo v rejo ali posvojitev (npr. takoj po rojstvu) se zdi socialno bolj sprejemljivo kot impulzivno zapuščanje, četudi bi bilo zadnje morda celo rezultat objektivne stiske.

Prav tako družba realno manj obsoja očete, ki zapustijo svoje otroke, kot obsoja matere. Oče, ki zaradi druge partnerice zapusti družino (ženo z otroki), je že kar družben stereotip, medtem ko se matere, ki storijo enako, pogosto znajdejo v senzacionalističnem tisku ali celo v literaturi – primer je naša Lepa Vida. Realno je tudi, da v ločitvenih postopkih skrbništvo nad otroki v večini primerov dobi mati, ne glede na to, ali je kos materialnemu in čustvenemu bremenu starševstva. Nekatero matere (in očete) pa temu bremenu objektivno in/ali subjektivno niso kos.

Najpogostejši razlogi

Raziskave pravijo, da so najpogostejši razlogi za zapuščanje otrok revščina ter objektivni razlogi za nemoč, da bi otrokom zagotovili preživetje (npr. mladost); do zapustitve lahko pripelje tudi sram ob nezaželeni nosečnosti (npr. kot rezultat incesta), pogosto je vpleteno upanje, da bo kdo drug bolje poskrbel za otroke, razočaranje (npr. napačen spol) ali pa dejstvo, da starši enostavno niso kos zahtevam starševstva.

Zapuščanje otrok ima lahko različne oblike. Najbolj skrajna oblika je **umor oziroma detomor**. **Fizično zapuščanje** otroka je lahko odkrito, kot je oddaja otroka socialni službi oziroma v posvojitev, ali v primeru, da starši otroke zapustijo same doma ali na ulici. Prikrita oblika fizičnega zapuščanja je veliko pogostejša, ko eden od staršev svojega otroka zapusti v oskrbo drugega roditelja ali pa roditelj (za)pusti otroka kateremu od sorodnikov, na primer starim staršem ali tetam. Najpogostejša oblika zapuščanja otrok pa je zagotovo **čustveno**

zapuščanje, ki se kaže skozi nezanimanje za otrokove potrebe, čustveno zavračanje otroka in/ali skozi različne oblike čustvenega in telesnega zanemarjanja in zlorabljanja otrok.

Fizično zapuščanje otroka je po navadi rezultat prepletanja tako socialnih kot psiholoških dejavnikov. Je le končno dejanje procesa čustvene zavrnitve in/ali istočasno prisotnih mešanih občutkov (ambivalence): prevelikega bremena in občutka dolžnosti ter istočasno ljubezni in sovraštva do otroka. Starši, ki sami niso bili deležni ustreznega čustvenega okolja v svojem otroštvu, torej, ki so bili sami zapuščeni (fizično ali čustveno), se pogosto ne zmorejo navezati na svoje otroke in jih sprejeti kot del svojega življenja. Večkrat se za rojstvo otroka odločijo iz napačnih razlogov, da ne bi bili osamljeni, da bi zadržali partnerski odnos itd. Ker otrok teh potreb realno ne more zadovoljiti, ga seveda čustveno zavrnejo oziroma začnejo doživljati kot breme in oviro. Če se k temu pridružijo še neugodne socialne okoliščine, se lahko to zavračanje (čustveno zapuščanje) oziroma ambivalenca izrazi skozi trajno ali začasno fizično zapuščanje otroka.

Otroci kot ovira

Ker taki starši pogosto sledijo predvsem zadovoljevanju svojih potreb, lahko zapustijo svoje otroke tudi v primeru, da jih začutijo kot oviro za "boljše" življenje – novo partnerstvo, zaslužek v drugem kraju itd. Zaradi mešanih občutkov so prepričani, da bodo zanje ponovno poskrbeli takoj, ko si bodo uredili življenje. Ne nazadnje so lahko že vnaprej čustveno in fizično zapuščeni tudi nenačrtovani otroci, saj starši niso niti prevzeli odgovornosti za preprečevanje nezaželene nosečnosti.

Zapuščanje otroka je lahko kaznivo dejanje. (Foto: iStockphoto)

Ne smemo pa spregledati, da o zapuščenih otrocih govorimo šele takrat, ko fizično otroke zapustita oba – oče in mati, čeprav jih največkrat eden od roditeljev zapusti prej kot drugi. Javnost se po navadi odzove šele takrat, ko jih zapusti tudi drugi roditelj. *Zanje pa sta vedno odgovorna oba!*

Čustveno ali tudi fizično zapuščeni otroci lahko nosijo vse življenje posledice takega ravnanja staršev: strah pred zapuščanjem jim lahko onemogoči zaupati, se varno navezati in vzdrževati odnos ter bližino z drugim človekom. Njihova samopodoba in samozaupanje sta pogosto nizka, soočajo se z občutke krivde in sramu, pa tudi z veliko odrinjene jeze in žalosti. Vse to se lahko kaže kot tesnoba, depresivnost ali kot osebnostne motnje. Zato psihologi in psihoterapevti pogosto srečujemo ljudi, ki so bili čustveno ali tudi fizično zapuščeni; tudi zato, ker večkrat ne zmorejo vzpostaviti ustreznega odnosa s svojimi partnerji in otroki – bodisi, da se jih premočno oklepajo, ali pa jih zavračajo tako, kot so bili zavrženi sami.